

Więzi społeczne A.D. 2024

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2024

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Towarzystwo w czasie wolnym	1
Preferencje.....	1
Rzeczywistość	4
Wsparcie w trudnych chwilach	8

W sierpniowym badaniu¹, po siedmioletniej przerwie, ponownie postanowiliśmy sprawdzić, w jakim stopniu problem społecznej izolacji oraz poczucie osamotnienia są obecne w polskim społeczeństwie. W tym celu zapytaliśmy respondentów m.in. o preferowane i realizowane formy spędzania wolnego czasu w zakresie doboru towarzystwa oraz o istnienie w ich otoczeniu osób, na których mogą polegać w każdej sytuacji, i o poczucie osamotnienia w trudnych chwilach. Powtarzalność zastosowanych wskaźników umożliwi nam obserwowanie zmian zachodzących w ostatnim ćwierćwieczu.

W czasie, który minął od poprzedniego badania na ten temat, czyli od roku 2017, przeżyliśmy pandemię COVID-19 oraz związane z nią lockdowny i ograniczenia bezpośrednich kontaktów społecznych. Pandemia wpłynęła też na większe upowszechnienie usług i handlu online oraz, generalnie, na upowszechnienie korzystania z internetu – ogólnie i serwisów społecznościowych w szczególności – przez dorosłych Polaków². Warto więc sprawdzić, czy ma to wpływ na aktualne deklaracje respondentów dotyczące relacji międzyludzkich i więzi społecznych.

TOWARZYSTWO W CZASIE WOLNYM

Preferencje

Większość dorosłych Polaków (89%) deklaruje, że swój czas wolny najbardziej lubią spędzać w towarzystwie innych osób. Jedynie 9% ankietowanych twierdzi, że najlepiej czują się sami ze sobą.

Osoby, z którymi badani najchętniej spędzają czas wolny, to przede wszystkim najbliższa rodzina, czyli rodzice, rodzeństwo, dzieci. Takie towarzystwo preferuje 40% ankietowanych. Blisko trzech na stu respondentów (28%) najchętniej przebywa wyłącznie w towarzystwie najbliższej osoby – męża/partnera/chłopaka lub żony/partnerki/dziewczyny. W szerokim gronie rodzinnym, a więc zarówno z najbliższą rodziną, jak i dalszymi krewnymi najbardziej lubi spędzać czas wolny tylko 7% respondentów, natomiast niemal dwukrotnie więcej badanych (12%) preferuje w wolnym czasie

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (412) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 14 do 25 sierpnia 2024 roku na próbie liczącej 939 osób (w tym: 66,7% metodą CAPI, 20,3% – CATI i 13,0% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

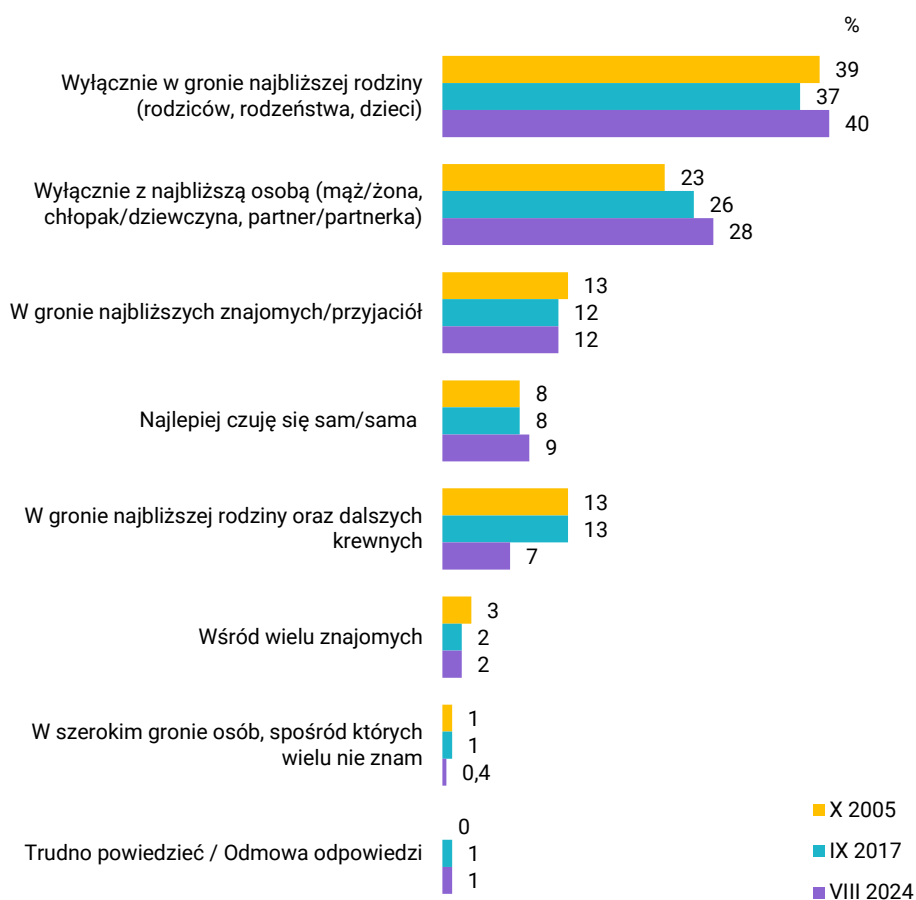
² Zob. komunikat CBOS „Korzystanie z internetu w 2024 roku”, lipiec 2024 (oprac. M. Feliksiak).

towarzystwo najbliższych znajomych i przyjaciół. Znacznie mniej popularne są zbiorowe formy spędzania wolnego czasu – zarówno wśród znajomych, jak i wśród obcych. Tylko 2% dorosłych Polaków deklaruje, że najbardziej lubią spędzać czas wolny w gronie wielu znajomych, a jeszcze mniej jest chętnych na przebywanie w szerokim gronie osób, wśród których jest wielu nieznajomych (0,4%).

W ciągu minionych 19 lat preferencje dotyczące doboru towarzystwa do spędzania wolnego czasu zmieniły się w niewielkim stopniu. Dorośli Polacy niezmiennie najczęściej wybierają towarzystwo najbliższej rodziny, a różnice w częstościach wskazań tej kategorii są niewielkie (39% w roku 2005, 37% w roku 2017 i 40% obecnie). Systematycznie, choć w niewielkim stopniu, wzrasta natomiast znaczenie partnera/partnerki, niezależnie od formalnego statusu tej osoby – obecnie mąża/żonę, chłopaka/dziewczynę, partnera/partnerkę jako osobę, z którą najbardziej lubią spędzać czas wolny, wskazało o 5 punktów procentowych więcej badanych niż w roku 2005. Stabilne w omawianym okresie są odsetki respondentów lubiących spędzać wolny czas w gronie najbliższych znajomych/przyjaciół, a także osób preferujących wyłącznie swoje własne towarzystwo oraz badanych, którzy lubią duże grupy osób, niekoniecznie znajomych.

CBOS

RYS. 1. Z kim lubi Pan(i) najbardziej spędzać czas wolny?

Przeprowadzone analizy statystyczne wskazują, iż deklaracje respondentów co do preferowanego towarzystwa w czasie wolnym spośród analizowanych zmiennych najbardziej różnicuje fakt bycia lub nie w związku z inną osobą oraz status tego związku (formalny/niefORMALNY). Osoby będące w związku niefORMALNYM najczęściej preferują spędzanie wolnego czasu wyłącznie ze swoim partnerem / swoją partnerką (38%). Małżonkowie natomiast najczęściej preferują grono najbliższej rodziny, tzn. rodziców, rodzeństwa, dzieci (44%), ale niemal tak samo często jak osoby będące w związkach niefORMALNYCH jako osobę, z którą najbardziej lubią spędzać wolny czas wskazują swojego partnera/ swoją partnerkę, tzn. męża/żonę (37%). Single najczęściej wskazywali w tym kontekście grono najbliższej rodziny, tzn. rodziców, rodzeństwa, dzieci (34%), ale jednocześnie znacznie częściej niż osoby będące w związkach deklarują, że najbardziej lubią spędzać czas wolny w gronie najbliższych znajomych/przyjaciół (25%) lub wyłącznie we własnym towarzystwie (22%).

TABELA 1

Z kim lubi Pan(i) najbardziej spędzać czas wolny?	Sytuacja osobista		
	Związek niefORMALNY	Małżeństwo	Singiel
	procentowanie w kolumnach		
Najlepiej czuję się sam/sama	9	4	22
Wyłącznie z najbliższą osobą (mąż/żona, chłopak/dziewczyna, partner/partnerka)	38	37	6
Wyłącznie w gronie najbliższej rodziny (rodziców, rodzeństwa, dzieci)	30	44	34
W gronie najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych	4	6	8
W gronie najbliższych znajomych/przyjaciół	12	6	25
Wśród wielu znajomych	6	1	4
W szerokim gronie osób, spośród których wielu nie znam	1	0	0
Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi	0	2	0

Dodatkowo w przypadku osób będących w związku niefORMALNYM znaczenie ma wiek respondentów, w przypadku małżonków – ich miejsce zamieszkania, natomiast odpowiedzi singli zależą od płci. Wśród osób będących w związku niefORMALNYM towarzystwo partnera/partnerki na pierwszym miejscu stawiają przede wszystkim osoby poniżej 45 roku życia (44%), natomiast starsi najczęściej deklarują, że lubią spędzać wolny czas w gronie najbliższej rodziny, tj. rodziców, rodzeństwa, dzieci (43%). Spośród respondentów będących w związkach małżeńskich na tle pozostałych wyróżniają się mieszkańcy co najmniej półmilionowych metropolii, którzy znacznie rzadziej niż mieszkańcy mniejszych miejscowości deklarują, że najbardziej lubią spędzać wolny czas wyłącznie ze współmałżonkiem (24%), natomiast częściej niż pozostali preferują grono najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych (18%) lub towarzystwo najbliższych znajomych/przyjaciół (14%). Niebędący w związku mężczyźni niemal dwukrotnie częściej niż kobiety singielki deklarują, że najlepiej w wolnym czasie czują się sami (29% wobec 15%).

Analizując zróżnicowania społeczne i demograficzne warto zauważyć, iż samotne spędzanie wolnego czasu znacznie częściej niż pozostali badani preferują respondenci źle oceniający warunki materialne swojego gospodarstwa domowego (20%) – zob. tabelę aneksową 1.

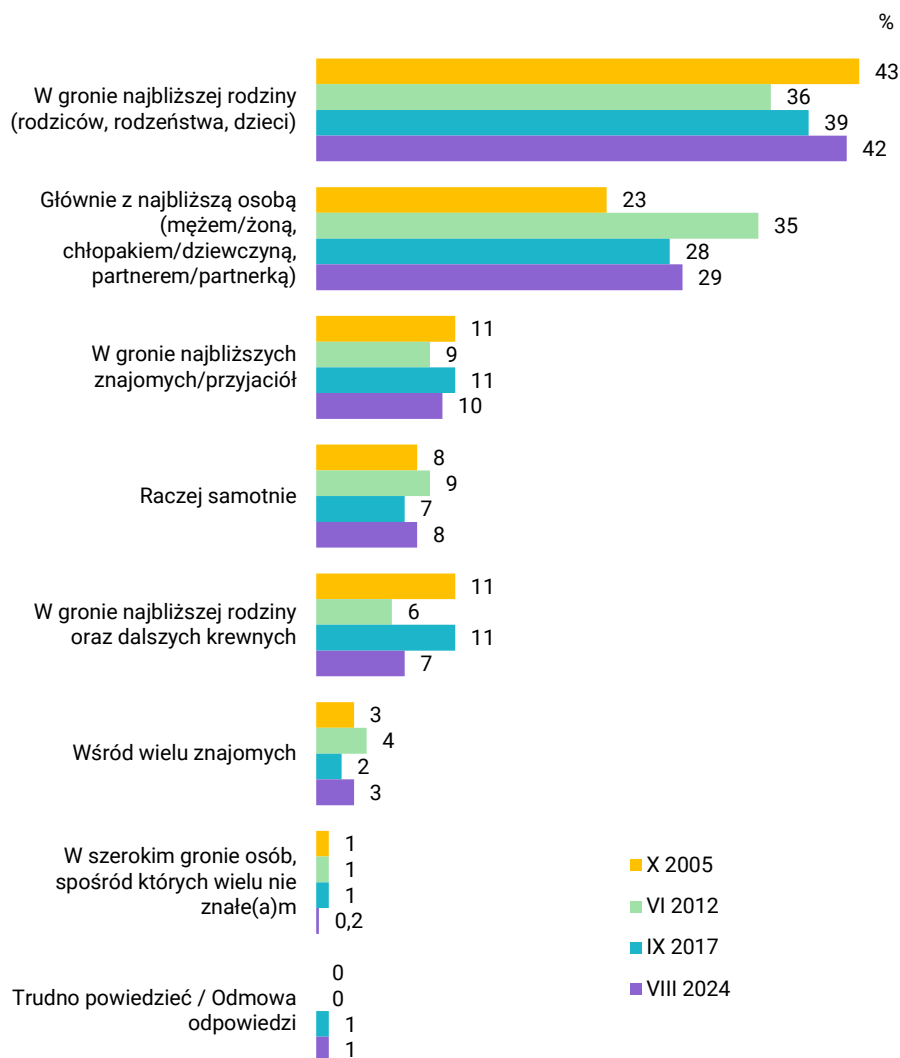
Rzeczywistość

Rozkład odpowiedzi na pytanie o to, w jaki sposób w ciągu ostatnich 12 miesięcy respondenci najczęściej spędzali swój wolny czas, jest niemal identyczny z rozkładem odpowiedzi na pytanie o to, z kim najbardziej lubią go spędzać. Tylko nieznacznie więcej osób, niżby chciało, spędza swój wolny czas w gronie najbliższej rodziny, tj. rodziców, rodzeństwa, dzieci (różnica 2 punktów procentowych) lub wyłącznie z najbliższą osobą, tj. mężem/żoną, chłopakiem/dziewczyną, partnerem/partnerką (różnica 1 punktu), a nieznacznie mniej – w gronie najbliższych znajomych/przyjaciół (różnica 2 punktów) lub samotnie (różnica 1 punktu procentowego). Porównując odpowiedzi każdego z respondentów na oba pytania można ponadto stwierdzić, iż 73% z nich spędzało swój wolny czas dokładnie w takim towarzystwie, jakie najbardziej lubią.

Zdecydowana większość badanych (91%) w ciągu ostatnich 12 miesięcy swój wolny czas spędzała najczęściej w towarzystwie innych osób, a tylko 8% – raczej samotnie. Z deklaracji respondentów wynika, że w ciągu ostatniego roku najlicniejsza grupa (42%) spędzała go głównie w gronie najbliższej rodziny (rodziców, rodzeństwa, dzieci), 29% przebywało przede wszystkim w towarzystwie swojego partnera lub partnerki, a 7% pytanych – w szerszym gronie rodzinnym. Co dziesiąty respondent (10%) spotykał się głównie z bliskimi znajomymi lub przyjaciółmi, a jedynie 3% spędzało wolny czas wśród wielu znajomych. Tylko sporadycznie (0,2%) pojawiała się odpowiedź, że na ogół czas wolny ankietowani spędzali w szerokim gronie osób, wśród których było wielu nieznanym.

W porównaniu z 2017 rokiem, kiedy to ostatni raz zadawaliśmy to pytanie, różnice nie są duże, a największa dotyczy spędzania wolnego czasu w gronie najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych (spadek z 11% do 7%).

RYS. 2. W jaki sposób w ciągu ostatnich 12 miesięcy najczęściej spędzał(a) Pan(i) swój wolny czas?

Dla niemal trzech czwartych ogółu badanych (73%) preferowany sposób spędzania wolnego czasu (w sensie doboru towarzystwa) był w ostatnich dwunastu miesiącach równoznaczny z faktyczną najczęstszą formą wypoczynku. Szczegółowa analiza pokazuje jednak, że w przypadku respondentów, którzy deklarują, że najbardziej lubią spędzać czas wolny wśród wielu znajomych, ci, którym w ostatnich 12 miesiącach udawało się to realizować, są w mniejszości (49% z tej grupy), natomiast w roku 2017³ także w tej grupie dominowały osoby spędzające wolny czas w preferowanym

³ Zob. komunikat CBOS „Więzi społeczne”, listopad 2017 (oprac. R. Boguszewski).

towarzystwie. Najniższy poziom deprywacji w tym zakresie dotyczy osób, które lubią towarzystwo najbliższej rodziny lub tylko jednej najbliższej osoby (dla 79% z nich taka formuła spędzania czasu była w ciągu ostatnich 12 miesięcy dominująca).

TABELA 2

Z kim lubi Pan(i) najbardziej spędzać czas wolny?	W jaki sposób w ciągu ostatnich 12 miesięcy najczęściej spędzał(a) Pan(i) swój wolny czas?						
	Raczej samotnie	Głównie z najbliższą osobą (mężem/żoną, chłopakiem/dziewczyzną, partnerem/partnerką)	W gronie najbliższej rodziny (rodziców, rodzeństwa, dzieci)	W gronie najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych	W gronie najbliższych znajomych/przyjaciół	Wśród wielu znajomych	W szerokim gronie osób, spośród których wielu nie znał(a)m
	procentowanie w wierszach						
Najlepiej czuję się sam/sama	61	13	16	1	5	2	0
Wyłącznie z najbliższą osobą (mąż/żona, chłopak/dziewczyna, partner/partnerka)	2	79	16	1	1	1	0
Wyłącznie w gronie najbliższej rodziny (rodziców, rodzeństwa, dzieci)	2	10	79	4	3	1	0
W gronie najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych	4	6	26	62	3	0	0
W gronie najbliższych znajomych/przyjaciół	6	4	17	3	65	6	0
Wśród wielu znajomych	5	13	20	7	6	49	0
W szerokim gronie osób, spośród których wielu nie znam	0	0	0	0	20	29	51

Deklaracje dotyczące najczęstszego sposobu spędzania wolnego czasu (w sensie doboru towarzystwa) w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie, tak jak preferencje w tym zakresie, najbardziej różnicuje sytuacja osobista i status związku. Osoby żyjące w związkach nieformalnych najczęściej spędzały wolny czas głównie z najbliższą osobą, tj. partnerem/partnerką (43%). Małżonkowie natomiast najczęściej w czasie wolnym przebywali w gronie najbliższej rodziny, tj. rodziców, rodzeństwa, dzieci (49%), choć znaczna część z nich wskazywała w tym kontekście głównie najbliższą osobę, tj. męża/żonę (38%). Także single najczęściej spędzali swój wolny czas w gronie najbliższej rodziny, tj. rodziców, rodzeństwa, dzieci (36%), ale znacznie częściej niż osoby będące w związkach spędzali go raczej samotnie (22%). Częściej też wybierali grono najbliższych przyjaciół/znajomych (22%).

TABELA 3

W jaki sposób w ciągu ostatnich 12 miesięcy najczęściej spędzał(a) Pan(i) swój wolny czas?	Sytuacja osobista		
	Związek nieformalny	Małżeństwo	Singiel
	procentowanie w kolumnach		
Raczej samotnie	7	2	22
Głównie z najbliższą osobą (mężem/żoną, chłopakiem/dziewczyną, partnerem/partnerką)	43	38	4
W gronie najbliższej rodziny (rodziców, rodzeństwa, dzieci)	25	49	36
W gronie najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych	4	6	9
W gronie najbliższych znajomych/przyjaciół	16	3	22
Wśród wielu znajomych	4	1	6
W szerokim gronie osób, spośród których wielu nie znał(a)m	0	0	0
Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi	1	1	1

Deklaracje badanych będących w związkach nieformalnych dotyczące towarzystwa, z którym w ciągu ostatnich 12 miesięcy spędzali czas wolny, różnicuje płeć, przy czym kobiety ponad dwukrotnie częściej niż mężczyźni twierdzą, że najczęściej przebywały w gronie najbliższej rodziny, tj. rodziców, rodzeństwa, dzieci (33% wobec 15%), a mężczyźni częściej niż kobiety deklarują, że wolny czas spędzali głównie z najbliższą osobą, tj. chłopakiem/dziewczyną, partnerem/partnerką (49% wobec 38%) lub raczej samotnie (10% wobec 4%).

W przypadku małżeństw znaczenie ma natomiast liczba osób w gospodarstwie domowym, przy czym badani z dwuosobowych gospodarstw domowych spędzali wolny czas głównie z najbliższą osobą, tj. mężem/żoną (53%), natomiast w przypadku większych gospodarstw domowych dominowało spędzanie czasu w gronie najbliższej rodziny, tj. rodziców, rodzeństwa, dzieci (58%).

Deklaracje singli wyraźnie różnicuje wiek, przy czym osoby poniżej 45 roku życia znacznie częściej niż starsi spędzali wolny czas w gronie bliższych lub dalszych znajomych (20% wobec 8%).

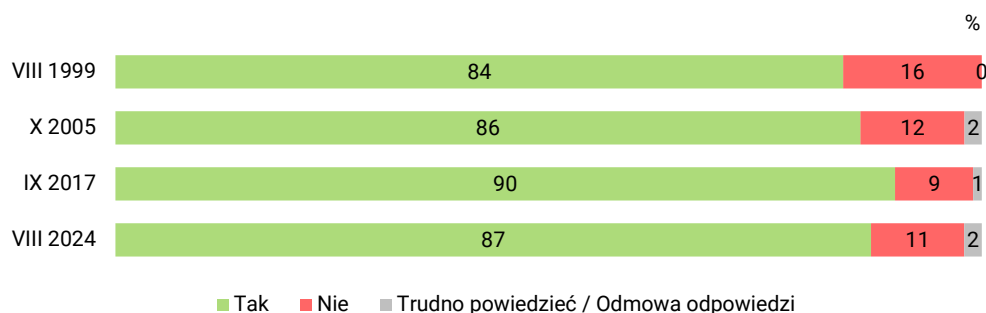
Warto też dodać, iż samotne spędzanie czasu wolnego zdecydowanie częściej niż pozostali badani deklarują respondenci źle oceniający warunki materialne swoich gospodarstw domowych (20%). Ponadprzeciętnie często raczej samotnie spędzają swój czas wolny także robotnicy niewykwalifikowani (16%) oraz studenci i pełnoletni uczniowie (15%), osoby w wieku 65+ (15%) i mieszkańcy co najmniej półmilionowych metropolii (15%). Studenci i pełnoletni uczniowie znacznie częściej niż pozostali badani deklarują spędzanie wolnego czasu w gronie znajomych – 28% z nich robi to najczęściej w gronie najbliższych znajomych/przyjaciół, a 14% – wśród wielu znajomych. Generalnie też najmłodszy respondenci (18–24 lata) znacznie częściej niż pozostali spędzają wolny czas głównie z przyjaciółmi i najbliższymi znajomymi (33%), a dodatkowo co dziesiąty z nich (10%) w ciągu ostatnich 12 miesięcy najczęściej spędzał wolny czas wśród wielu znajomych – zob. tabelę aneksową 2.

WSPARCIE W TRUDNYCH CHWILACH

Podobnie jak w poprzednich badaniach, zdecydowana większość dorosłych Polaków (obecnie 87% z nich) deklaruje, że mają w najbliższym otoczeniu osoby, z którymi mogą porozmawiać o swoich problemach i które mogłyby ich wysłuchać lub udzielić rady w trudnej sytuacji. Obecnie nie ma takiej osoby 11% ankietowanych. Wielozmiennowe analizy statystyczne wskazują, iż brak w otoczeniu respondenta osób, z którymi można porozmawiać o wszystkich swoich kłopotach, po części może wynikać z osobistych wyborów, ponieważ znacznie częściej deklarują to osoby twierdzące, że w czasie wolnym najlepiej czują się same, niż ci, którzy preferują spędzać czas w towarzystwie innych (36% wobec 8%).

CBOS

RYS. 3. Każdy człowiek ma czasem problemy osobiste. Każdy też potrzebuje czasem zwierzyć się, poprosić o radę. Czy są takie osoby, z którymi może Pan(i) porozmawiać o wszystkich swoich problemach?

Znacznie częściej istnienie w swoim otoczeniu co najmniej jednej osoby, z którą można porozmawiać o swoich problemach, deklarują respondenci pozostający w związkach (zarówno formalnych – 90%, jak i nieformalnych – 92%) niż single (79%), z czego można wnioskować, iż w wielu przypadkach taką osobą jest partner/partnerka w związku. Ponadto wśród singli istotną rolę odgrywa wiek i o ile wśród osób poniżej 45 roku życia 87% ma osobę, z którą może porozmawiać o swoich problemach, a nie ma jej 13%, to wśród starszych 72% ma do kogo się zwrócić, a co czwarta z nich (25%) deklaruje, że nie ma nikogo takiego.

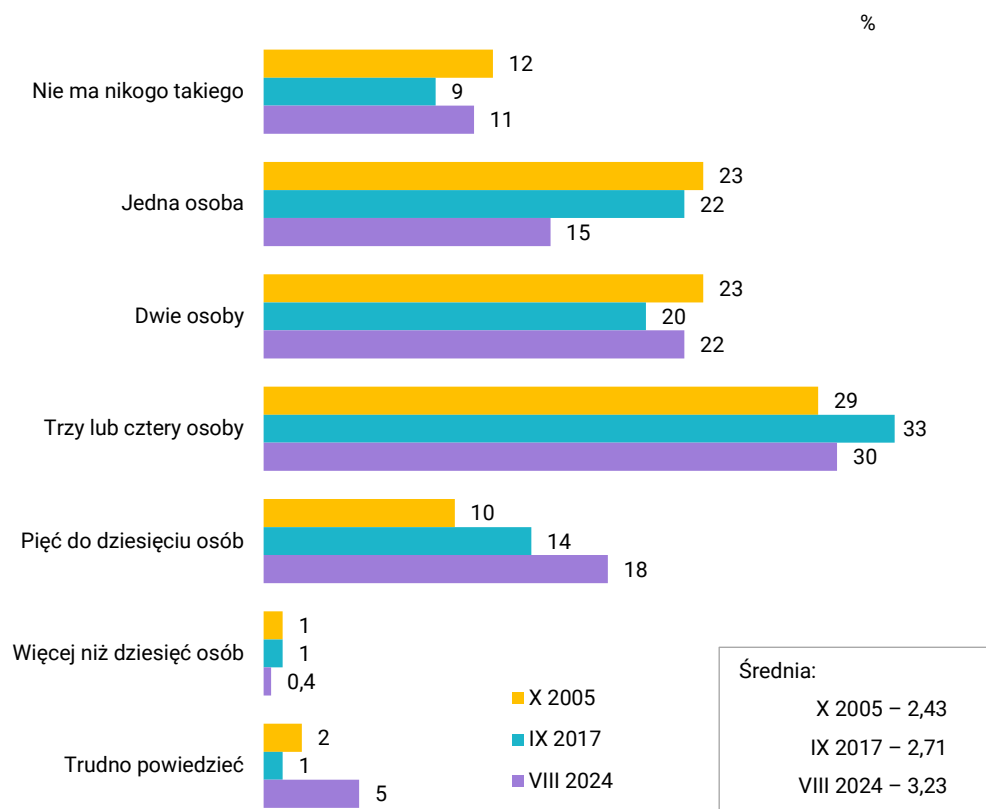
TABELA 4

Każdy człowiek ma czasem problemy osobiste. Każdy też potrzebuje czasem zwierzyć się, poprosić o radę. Czy są takie osoby, z którymi może Pan(i) porozmawiać o wszystkich swoich problemach?	Sytuacja osobista		
	Związek nieformalny	Małżeństwo	Singiel
	w procentach		
Tak	92	90	79
Nie	7	8	20
Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi	1	2	2

Istnienie w swoim otoczeniu społecznych osób, z którymi można porozmawiać o wszystkich swoich problemach, zwierzyć się, poprosić o radę, częściej deklarują kobiety niż mężczyźni (90% wobec 84%). Ponadto częściej niż starsi badani na takie wsparcie mogą liczyć osoby poniżej 35 roku życia (95% w grupie wiekowej 18–24 lata i 94% w grupie mających od 25 do 34 lat). Z deklaracji badanych wynika też, że ponadprzeciętnie często na takie wsparcie mogą liczyć osoby, których miesięczne dochody w przeliczeniu na jedną osobę w gospodarstwie domowym wynoszą co najmniej 6000 zł (96%) oraz respondenci zaliczający się do grupy kierowników i specjalistów z wyższym wykształceniem (94%). Brak takiego wsparcia najczęściej deklarują natomiast bezrobotni (25%) oraz osoby źle oceniające sytuację materialną własnych gospodarstw domowych (24%). Ponadprzeciętnie często o braku osoby, z którą można porozmawiać o wszystkich swoich problemach, mówili ponadto badani najgorzej wykształceni (18% w grupie z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym), o niskich dochodach *per capita* (18% wśród respondentów, których miesięczne dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym nie przekraczają 1999 zł) oraz osoby w wieku od 55 do 64 lat (17%) – zob. tabelę aneksową 3.

Dorośli Polak ma przeciętnie trzy osoby (średnia 3,23), z którymi może porozmawiać o wszystkich swoich problemach, zwierzyć się, poprosić o radę. W porównaniu z latami 2005 i 2017 przybyło badanych, którzy mogą liczyć na takie wsparcie ze strony więcej niż jednej osoby, co przełożyło się na nieco wyższą wartość średniej liczby takich osób.

RYS. 4. Każdy człowiek ma czasem problemy osobiste. Każdy też potrzebuje czasem zwierzyć się, poprosić o radę. Ile jest takich osób, z którymi może Pan(i) porozmawiać o wszystkich swoich problemach?

Osoby, na wsparcie których zawsze można liczyć, to w opinii badanych niezmiennie przede wszystkim współmałżonkowie (52% wskazań). Bardzo duże znaczenie w trudnych chwilach ankietowani przypisują także przyjaciołom (30%), rodzicom (29%) oraz dzieciom (27%). Mniej osób może liczyć na wsparcie ze strony rodzeństwa (22%).

Odsetki wskazań osób, z którymi respondenci mogą porozmawiać o wszystkich swoich problemach, zwierzyć się, poprosić o radę, są dość stabilne w czasie, choć w roku 1999 częściej jako osoby wspierające wskazywani byli współmałżonkowie, a rzadziej – partnerzy lub partnerki. Można też zauważyć zmniejszającą się rolę rodzeństwa, co może być efektem większego odsetka respondentów, którzy rodzeństwa po prostu nie mają.

TABELA 5

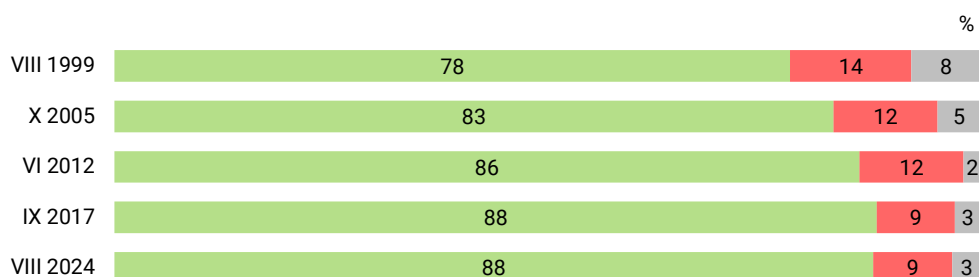
Kto to jest? Proszę wymienić nie więcej niż trzy najważniejsze osoby	Odpowiedzi ankietowanych, którzy deklarują, że w trudnych sytuacjach mają oparcie psychiczne			
	VIII 1999 (N=860)	X 2005 (N=839)	IX 2017 (N=881)	VIII 2024 (N=819)
	procentowanie w kolumnach*			
Współmałżonek	59	53	52	52
Przyjaciół/przyjaciółka	20	29	31	30
Ojciec/matka	35	28	27	29
Dzieci	28	25	27	27
Siostra/brat	30	25	27	22
Mój partner – dziewczyna/chłopak	8	10	12	11
Kolega/koleżanka z pracy/szkoły	13	11	8	10
Ktoś z dalszej rodziny	8	5	6	8
Siostra/brat żony/męża	5	3	3	4
Sąsiad sąsiadka	7	6	4	3
Teść/teściowa	4	3	2	2
Lekarz	2	1	1	1
Ksiądz	3	1	1	0,2
Ktoś inny	3	2	2	1

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wymienić trzy osoby

Dorośli Polacy w zdecydowanej większości (88% wskazań) mają się też do kogo zwrócić o pomoc, radę lub pożyczkę w sytuacji, gdy nagle wszystko zaczyna się walić, np. brakuje pieniędzy, nie wiedzie się w pracy albo w domu, nie wychodzą plany i nic się nie układa. O tym, że nie ma w ich otoczeniu takiej osoby i ze wszystkimi problemami zwykle pozostają sami, mówi 9% badanych. Rozkład odpowiedzi na to pytanie jest taki sam jak w roku 2017.

CBOS

RYS. 5. Każdemu zdarza się czasem znaleźć w sytuacji, kiedy nagle wszystko się wali, np. brakuje pieniędzy, nie powodzi się w pracy albo w domu, nie wychodzą plany, nic się nie układa. Czy jest ktoś, na kogo może Pan(i) liczyć w każdej sytuacji, kto nie odmówi Panu(i) pomocy, rady, pożyczki itp.?

- Tak, jest taka osoba, na której pomoc w każdej sytuacji mogę liczyć
- Nie, nie ma takiej osoby, ze wszystkimi problemami zwykle pozostaję sam(a)
- Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi

Deklaracje badanych w tym względzie najbardziej różnicuje wielkość miejscowości, w której mieszkają, a im jest ona mniejsza, tym większa część ankietowanych ma w swoim społecznym otoczeniu kogoś, na kogo może liczyć w każdej sytuacji, kto nie odmówi im pomocy, rady, pożyczki itp. (od 83% wśród mieszkańców co najmniej półmilionowych metropolii do 90% wśród mieszkańców wsi). Ponadto na takie wsparcie częściej niż starsi mogą liczyć badani poniżej 35 roku życia (94% wśród badanych w wieku 25–34 lata i 93% wśród osób wieku 18–24 lata). Częściej też deklaracje takie składają kobiety (90% kobiet wobec 85% mężczyzn). Warto dodać, iż na brak osoby, na którą można liczyć w każdej sytuacji, która nie odmówi pomocy, rady, pożyczki itp., najczęściej wskazują badani źle oceniający warunki materialne własnych gospodarstw domowych (23%). Ponadprzeciętnie duży odsetek pozbawionych takiego wsparcia jest ponadto wśród bezrobotnych (18%), badanych, których miesięczne dochody w przeliczeniu na jedną osobę w gospodarstwie domowym nie przekraczają 1999 zł (16%), mieszkańców co najmniej półmilionowych metropolii (16%) oraz osób najslabiej wykształconych (15% w grupie z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym) – zob. tabelę aneksową 4.

Podobnie jak w przypadku rozmowy o problemach, z deklaracji badanych wynika, że dorosły Polak ma przeciętnie trzy osoby (średnia 3,22), na które może liczyć w każdej sytuacji, które nie odmówią mu pomocy, rady, pożyczki itp. W porównaniu z latami 2005 i 2017 przybyło badanych, którzy mogą liczyć na takie wsparcie ze strony więcej niż jednej osoby, co przełożyło się na nieco wyższą wartość średniej liczby takich osób.

TABELA 6

Na pomoc ilu osób może lub mógłby (mogłaby) Pan(i) liczyć, gdyby zaistniała taka (opisana w poprzednim pytaniu) sytuacja?	VIII 1999	X 2005	VI 2012	IX 2017	VIII 2024
	procentowanie w kolumnach				
Na nikogo nie mogę liczyć	14	12	12	9	9
Mogę liczyć na pomoc jednej osoby	10	23	12	17	14
Dwóch osób	20	22	21	28	24
Trzech lub czterech osób	25	26	32	30	29
Pięciu do dziesięciu osób	19	11	20	15	17
Powyżej dziesięciu osób	2	1	1	0	0,2
Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi	10	5	2	1	7
Średnia	3,36	2,47	3,12	2,68	3,22

W naszych badaniach nie znajduje odzwierciedlenia przekonanie, że intensywne zmiany społeczne i rozwój nowych technologii „produkuja” samotność. Nie widać też w nich wpływu pandemii COVID-19 oraz wymuszonej w trakcie jej trwania izolacji społecznej. Większość dorosłych Polaków niezmiennie preferuje spędzanie wolnego czasu z innymi ludźmi, a nie samotnie. Z deklaracji badanych wynika też, że również w rzeczywistości wolny czas spędzany jest na ogół w towarzystwie (przeważnie w wąskim gronie najbliższych – rodziny i/lub przyjaciół). Tym zaś, którzy z reguły

wypoczywają w pojedynkę, zazwyczaj to odpowiada (71% z nich deklaruje, że najlepiej w czasie wolnym czują się sami), choć 29% z tej grupy, czyli 2% ogółu badanych, wolałoby przebywać raczej w towarzystwie (najczęściej najbliższej rodziny lub najbliższych przyjaciół). Z drugiej strony także wśród spędzających wolny czas w towarzystwie są osoby, które wolałyby być same (4% z tej grupy, co stanowi 3% ogółu badanych).

Według uzyskanych deklaracji, Polacy w obliczu osobistych problemów i niepowodzeń niemal powszechnie mogą liczyć na towarzystwo do rozmowy (91%) oraz na pomoc i wsparcie innych osób (88%) – zazwyczaj członków najbliższej rodziny oraz przyjaciół. Warto jednak dodać, iż w przypadku trudnych życiowych wydarzeń z problemami najczęściej zostają sami ci, którym najprawdopodobniej najczęściej sytuacje takie się zdarzają, którzy takiej pomocy i wsparcia prawdopodobnie najbardziej potrzebują, czyli np. osoby w trudnej sytuacji materialnej.

Opracowała

Barbara Badora

TABELA 1

		Z kim lubi Pan(i) najbardziej spędzać czas wolny?								Liczba osób
		Najlepiej czuję się sam/sama	Wyłącznie z najbliższą osobą (mąż/zona, chłopak/dziewczyna, partner/partnerka)	Wyłącznie w gronie najbliższej rodziny (rodziców, rodzeństwa, dzieci)	W gronie najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych	W gronie najbliższych znajomych/przyjaciół	Wśród wielu znajomych	W szerokim gronie osób, spośród których wielu nie znam	Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi	
Ogółem		9	28	40	7	12	2	0	1	939
Płeć	Mężczyźni	12	29	37	3	13	3	1	1	442
	Kobiety	7	27	42	9	12	2	0	1	497
Wiek	18–24 lata	12	27	18	4	34	5			90
	25–34	8	30	36	9	12	2	1	3	145
	35–44	9	26	46	5	10	1	1	2	183
	45–54	5	30	42	6	13	2		0	154
	55–64	9	26	48	6	5	3	1	2	142
	65 lat i więcej	12	31	38	7	9	3	1		224
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	27	46	6	9	3	1	1	388
	Miasto do 19 999	8	30	42	5	11	3		1	134
	20 000 – 99 999	9	30	41	6	11	1		2	182
	100 000 – 499 999	11	32	26	7	18	5		2	132
	500 000 i więcej mieszk.	12	24	26	13	22	1		2	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	14	37	31	4	11	2	1		132
	Zasadnicze zawodowe	8	28	48	3	9	3		1	203
	Średnie	10	27	41	7	12	3	1	1	328
	Wyższe	7	26	36	10	16	2	0	2	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	3	26	45	8	15		1	2	130
	Średni personel, technicy	18	16	47	6	10	4			39
	Pracownicy adm.-biurowi	5	40	29	13	7	1		5	62
	Pracownicy usług	7	31	29	12	16	4	2		67
	Robotnicy wykwalifikowani	3	31	48	3	12	2		1	111
	Robotnicy niewykwalifikowani	18	17	35	7	18	4			36
	Rolnicy	7	28	51	6	4		2		33
	Pracujący na własny rachunek	15	26	33	6	14	3		3	54
	Bezrobotni	18	21	34		15	3		9	17
	Emeryci	12	30	42	6	7	2	1	0	230
	Renciści	13	19	45	7	8	6		2	41
	Uczniowie i studenci	18	27	13	3	31	8			59
Pracuje w:	Zajmujący się domem i inni	3	33	47	4	10	1		2	60
	inst. państw., publicznej	4	25	50	7	11	1		2	107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	8	24	42	10	11		1	3	101
	sekt. pryw. poza rolnictwem	8	31	34	7	15	3	0	0	273
	prywatnym gosp. Rolnym	9	30	44	7	10				41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	14	23	49	4	5	1	1	2	153
	Od 2000 do 2999 zł	9	23	44	10	10	4			156
	Od 3000 do 3999 zł	9	36	31	9	12	3			114
	Od 4000 do 5999 zł	11	29	40	3	15	2			129
	6000 zł i więcej	6	26	33	8	25			2	71
	Trudno powiedzieć	7	33	29	4	19	4	1	3	118
	Odmowa odpowiedzi	8	30	41	8	8	3	1	2	198
Ocena własnych war. Materialnych	Złe	20	20	30	12	13			5	49
	Średnie	10	28	41	5	13	2	1	1	333
	Dobre	8	29	40	7	12	3	0	1	557
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	8	22	37	21	12				39
	Raz w tygodniu	7	29	46	7	9	2	0	0	310
	1–2 razy w miesiącu	9	30	50	2	6	3			132
	Kilka razy w roku	8	28	40	7	11	3	1	2	245
	W ogóle nie uczestniczy	16	28	22	5	22	4	1	1	190
Poglądy polityczne	Lewica	12	30	33	5	17	3	1	1	206
	Centrum	5	30	45	5	11	4	0	0	252
	Prawica	11	29	40	6	12	2	0	0	321
	Trudno powiedzieć	13	20	45	9	7	1	1	5	120

TABELA 2

		W jaki sposób w ciągu ostatnich 12 miesięcy najczęściej spędzał(a) Pan(i) swój wolny czas?							Liczba osób	
		Raczej samotnie	Głównie z najbliższą osobą (mężem/żoną, chłopakiem/dziewczyną, partnerem/partnerką)	W gronie najbliższej rodziny (rodziców, rodzeństwa, dzieci)	W gronie najbliższej rodziny oraz dalszych krewnych	W gronie najbliższych znajomych/przyjaciół	Wśród wielu znajomych	W szerokim gronie osób, spośród których wielu nie znał(a)m		Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi
		%	%	%	%	%	%	%		
Ogółem		8	29	42	7	10	3	0	1	939
Płeć	Mężczyźni	10	33	34	5	12	3	0	2	442
	Kobiety	6	26	48	8	9	2	0	1	497
Wiek	18–24 lata	10	22	18	3	33	10		5	90
	25–34	6	27	42	8	11	3	1	1	145
	35–44	5	26	50	5	10	1	1	1	183
	45–54	4	27	50	8	9	1		1	154
	55–64	5	34	47	8	4	1		1	142
	65 lat i więcej	15	33	36	7	5	3		1	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	6	26	49	6	8	3	1	1	388
	Miasto do 19 999	7	31	42	6	11	1		1	134
	20 000 – 99 999	8	34	36	7	12	2		1	182
	100 000 – 499 999	9	32	36	5	11	5		1	132
	500 000 i więcej mieszk.	15	24	29	12	15	2		3	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	11	31	36	2	12	5		3	132
	Zasadnicze zawodowe	7	29	48	5	8	2		1	203
	Średnie	9	30	40	6	10	3	0	1	328
	Wyższe	6	28	42	10	12	2	0	1	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	28	47	11	9		1	1	130
	Średni personel, technicy	4	25	50	2	14	5			39
	Pracownicy adm.-biurowi	4	30	39	15	9	1		2	62
	Pracownicy usług	6	26	38	11	13	4	2		67
	Robotnicy wykwalifikowani	2	34	43	5	14	2			111
	Robotnicy niewykwalifikowani	16	17	38	8	17	4			36
	Rolnicy		32	55	4	5	2		3	33
	Pracujący na własny rachunek	12	35	30	5	14	1		3	54
	Bezrobotni	13	32	31		21	3			17
	Emeryci	14	34	38	6	5	3		1	230
	Renciści	5	28	49	11	5			2	41
Pracuje w:	Uczniowie i studenci	15	20	15	1	28	14		7	59
	Zajmujący się domem i inni	3	20	72		3			2	60
	inst. państw., publicznej	5	26	52	5	11	0			107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	7	22	44	14	11	1	1	1	101
	sekt. pryw. poza rolnictwem	5	33	37	8	13	3	0	0	273
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. Rolnym	4	33	44	5	10	2		2	41
	Do 1999 zł	11	25	53	2	5	1	1	1	153
	Od 2000 do 2999 zł	7	23	48	10	9	3			156
	Od 3000 do 3999 zł	10	33	36	4	14	3			114
	Od 4000 do 5999 zł	9	34	39	4	12	1			129
	6000 zł i więcej	6	29	28	13	22	1		1	71
	Trudno powiedzieć	8	31	33	5	12	7		4	118
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	5	30	43	9	8	3	1	2	198
	Złe	20	27	24	14	12	2		2	49
	Średnie	8	30	41	6	11	2	0	2	333
Udział w prakt. religijnych	Dobre	7	29	44	7	10	3	0	1	557
	Kilka razy w tygodniu	10	21	44	20	4				39
	Raz w tygodniu	7	30	48	6	7	2		0	310
	1–2 razy w miesiącu	12	30	44	3	6	3		3	132
	Kilka razy w roku	6	29	44	6	11	3	0	1	245
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	10	29	28	9	19	4	1	1	190
	Lewica	9	29	39	6	14	3	1		206
	Centrum	8	31	42	7	9	3		0	252
	Prawica	8	32	41	6	10	3			321
	Trudno powiedzieć	7	20	51	8	9		1	4	120

TABELA 3

		Czy są takie osoby, z którymi może Pan(i) porozmawiać o wszystkich swoich problemach, zwierzyć się, poprosić o radę?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	
Ogółem		87	11	2	939
Płeć	Mężczyźni	84	13	3	442
	Kobiety	90	9	1	497
Wiek	18–24 lata	95	4	1	90
	25–34	94	5	1	145
	35–44	87	10	2	183
	45–54	91	8	1	154
	55–64	78	17	4	142
	65 lat i więcej	83	15	2	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	88	10	2	388
	Miasto do 19 999	86	12	1	134
	20 000 – 99 999	86	11	3	182
	100 000 – 499 999	86	10	4	132
	500 000 i więcej mieszk.	88	12		102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	82	18		132
	Zasadnicze zawodowe	83	14	4	203
	Średnie	87	10	3	328
	Wyższe	93	6	1	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	94	6		130
	Średni personel, technicy	92	8		39
	Pracownicy adm.-biurowi	92	5	2	62
	Pracownicy usług	87	11	2	67
	Robotnicy wykwalifikowani	86	13	1	111
	Robotnicy niewykwalifikowani	82	15	2	36
	Rolnicy	88	9	3	33
	Pracujący na własny rachunek	89	6	4	54
	Bezrobotni	75	25		17
	Emeryci	83	15	2	230
	Renciści	77	11	12	41
	Uczniowie i studenci	90	8	2	59
	Zajmujący się domem i inni	90	8	2	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	91	9		107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	86	12	2	101
	sekt. pryw. poza rolnictwem	90	9	1	273
	prywatnym gosp. Rolnym	90	6	4	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	81	18	1	153
	Od 2000 do 2999 zł	87	11	1	156
	Od 3000 do 3999 zł	91	8	1	114
	Od 4000 do 5999 zł	86	13	1	129
	6000 zł i więcej	96	3	1	71
	Trudno powiedzieć	89	6	5	118
	Odmowa odpowiedzi	87	10	3	198
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	72	24	4	49
	Średnie	84	14	2	333
	Dobre	91	7	2	557
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	91	9		39
	Raz w tygodniu	89	10	1	310
	1–2 razy w miesiącu	82	14	3	132
	Kilka razy w roku	90	9	2	245
	W ogóle nie uczestniczy	86	13	2	190
Poglądy polityczne	Lewica	86	14		206
	Centrum	88	10	1	252
	Prawica	88	10	2	321
	Trudno powiedzieć	83	11	6	120

TABELA 4

		Czy jest ktoś, na kogo może Pan(i) liczyć w każdej sytuacji, kto nie odmówi Panu(i) pomocy, rady, pożyczki itp.?			Liczba osób
		Tak, jest taka osoba, na której pomoc w każdej sytuacji mogę liczyć	Nie, nie ma takiej osoby, ze wszystkimi problemami zwykle pozostaję sam(a)	Trudno powiedzieć / Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	
Ogółem		88	9	3	939
Płeć	Mężczyźni	85	11	4	442
	Kobiety	90	8	2	497
Wiek	18-24 lata	93	3	4	90
	25-34	94	4	2	145
	35-44	85	10	5	183
	45-54	90	8	1	154
	55-64	82	11	6	142
	65 lat i więcej	85	13	2	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	90	8	2	388
	Miasto do 19 999	87	12	2	134
	20 000 – 99 999	88	7	5	182
	100 000 – 499 999	84	7	9	132
	500 000 i więcej mieszk.	83	16	1	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	83	15	2	132
	Zasadnicze zawodowe	87	10	2	203
	Średnie	89	9	2	328
	Wyższe	88	6	6	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	88	7	6	130
	Średni personel, technicy	88	12		39
	Pracownicy adm.-biurowi	88	7	5	62
	Pracownicy usług	85	13	2	67
	Robotnicy wykwalifikowani	89	9	2	111
	Robotnicy niewykwalifikowani	93	7		36
	Rolnicy	91	5	4	33
	Pracujący na własny rachunek	89	4	6	54
	Bezrobotni	82	18		17
	Emeryci	85	13	3	230
	Renciści	93	3	4	41
	Uczniowie i studenci	89	5	7	59
	Zajmujący się domem i inni	88	10	2	60
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	88	9	3
spółce właścicieli prywatnych i państwa		84	10	6	101
sekt. pryw. poza rolnictwem		90	8	2	273
prywatnym gosp. Rolnym		91	6	3	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	82	16	2	153
	Od 2000 do 2999 zł	88	8	4	156
	Od 3000 do 3999 zł	90	7	3	114
	Od 4000 do 5999 zł	92	6	2	129
	6000 zł i więcej	92	7	1	71
	Trudno powiedzieć	91	4	5	118
	Odmowa odpowiedzi	83	12	5	198
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	74	23	3	49
	Średnie	85	12	3	333
	Dobre	90	6	3	557
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	86	9	5	39
	Raz w tygodniu	90	9	1	310
	1-2 razy w miesiącu	88	12		132
	Kilka razy w roku	87	9	5	245
	W ogóle nie uczestniczy	88	8	4	190
Poglądy polityczne	Lewica	87	9	4	206
	Centrum	90	9	1	252
	Prawica	90	8	2	321
	Trudno powiedzieć	78	14	8	120